

STAJA GİRİŞ SINAVI SONUÇLARI IŞIĞINDA MALİ MÜŞAVİRLİK MESLEĞİNE YÖNELİK YÜKSEKÖĞRETİM PROGRAMLARI ÜZERİNE BİR DEĞERLEME

Makale Bilgileri

Geliş Tarihi : 12.12. 2022
Kabul Tarihi : 30.01. 2023
Türü : İnceleme Makalesi
DOI Numarası : 10.55322/mdbakis.1218034

Prof. Dr. Cemal YÜKSELEN*

Bibliyografik Bilgiler

Yükselen, C., (2023). “Staja Giriş Sınavı Sonuçları Işığında Mali Müşavirlik Mesleğine Yönelik Yükseköğretim Programları Üzerine Bir Değerleme” *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi* (Yıl: 2023, Sayı : 69, Sayfa : 1-26) <https://doi.org/10.55322/mdbakis.1218034>

ÖZ

Sayıları artan üniversitelerimiz ve sosyal bilimler alanlarındaki bölümlerimiz ile iş hayatına her yıl çok sayıda mezun katılmaktadır. Ancak çeşitli platformlarda iş insanları ve insan kaynakları yöneticileri, aranan niteliklere uygun personel bulmada sorunlarla karşılaştıkları ve bilgi ve yetkinliklerin yeterli olmadığı şeklinde görüşlerini dile getirmektedirler. Bu bağlamda TÜRMÖB’un yürütmekte olduğu Serbest Muhasebeci Mali Müşavir olma sürecinin ilk adımı olan Staja Giriş Sınavı, lisans mezunlarının bu alandaki bilgilerini ölçmede önemli bir araç olarak görülmektedir. Yılda üç kez yapılan sınavlara 3568 sayılı Kanuna uygun bölümlerden her dönem en az 17 bin mezun katılmaktadır. Bu çalışmanın amacı, söz konusu sınavlarda mezunların başarı puanlarının analitik bir değerlemesini yaparak lisans öğrenimine ilişkin durum saptaması yapmak ve önerilerde bulunmaktır. Örnek olarak alınan 2021 yılında yapılan sınav sonuçları üzerinden elde edilen analiz sonuçları, lisans öğreniminin, günümüz koşullarına ve iş dünyasının beklentilerine uygun şekilde gözden geçirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Sözcükler: Muhasebe (JEL Kod: M41), Denetim (JEL Kod:M42), Stajyerler (JEL Kod: M1)

* Beykent Üniversitesi İİBF, orcid.org/0000-0001-5871-7280, cemalyukselen@beykent.edu.tr

AN ASSESSMENT ON HIGHER EDUCATION PROGRAMS FOR THE ACCOUNTING PROFESSION IN THE LIGHT OF THE RESULTS OF THE INTERNSHIP ENTRANCE EXAM

ABSTRACT

With our increasing number of universities and departments in the fields of social sciences, many graduates join the business life every year. However, on various platforms, business people and human resources managers express their opinions that they face problems in finding personnel suitable for the required qualifications and that their knowledge and competencies are not sufficient. In this context, the Internship Entrance Exam, which is the first step of the process of becoming a Certified Public Accountant, carried out by TÜRMOB, is seen as an important tool in measuring the knowledge of undergraduates in this field. The aim of this study is to make an analytical evaluation of the success scores of the graduates in the said exams, to determine the status of undergraduate education and to make suggestions. The results of the analysis made on the exam results in 2021, taken as an example, reveal the necessity of reviewing undergraduate education in accordance with today's conditions and the expectations of the business world.

Keywords: Accounting (JEL Code: M41), Auditing (JEL Code:M42, Intern Accountant (JEL Code:M1)

1. STAJA GİRİŞ SINAVI VE KURALLARI

3 568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu'nun 5. maddesinde Serbest Muhasebeci Mali Müşavir olmanın özel şartları sayılmış olup, bu şartlar;

- Hukuk, iktisat, maliye, işletme, muhasebe, bankacılık, kamu yönetimi ve siyasal bilimler dallarında eğitim veren fakülte ve yüksekokullardan veya denkliği Yükseköğretim Kurumunca tasdik edilmiş yabancı yükseköğretim kurumlarından en az lisans seviyesinde mezun olmak veya diğer öğretim kurumlarından lisans seviyesinde mezun olmakla beraber bu fıkrada belirtilen bilim dallarından lisansüstü seviyesinde diploma almış olmak,
- En az üç yıl staj yapmış olmak,
- Serbest muhasebeci mali müşavirlik sınavını kazanmış olmak

şeklinde belirtilmiştir. Tanımlanan bu esaslar çerçevesinde aday meslek mensuplarının staja başlamaları için Staja Giriş Sınavı'nda başarılı olmaları, bir meslek mensubunun gözetiminde ve kontrolünde üç yıl staj yaparak uygulamaya ilişkin bilgi, beceri ve yetkinliklerini geliştirmeleri gerekmektedir. Bu süre

içinde Uluslararası Eğitim Standartlarına uygun şekilde uzaktan eğitim ile teorik bilgilerini de güçlendirmektedirler. Staj süresini başarılı şekilde tamamlayan adaylar, meslek ruhsatı almak üzere Yeterlilik Sınavına girmekte; başarılı olan adaylar, ruhsat almaya hak kazanmaktadır.

“Staj Ve Sınavlara İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkındaki Uygulama Yönergesi”nin¹ 6 nolu “Staja Giriş Sınavı” esasları çerçevesinde 3568 sayılı Kanunun² 4. ve 6. maddesi ile 5/A-a maddesindeki öğrenim şartlarını taşıyan ve TÜRMOB tarafından belirlenen staj giderlerini yatırmış olan adaylar Staja Giriş Sınavına katılmaktadır.

Bağıl Değerleme Sistemine göre başarının belirlendiği sınavda toplam 130 soru ile ilgili dağılım ve ağırlık şu şekildedir:

- 100 adet “Alan Bilgisi”,
- 20 adet “Genel Kültür ve Yetenek” ve
- 10 adet “Yabancı Dil” .

Sınavın değerlendirilmesinde “Alan Bilgisi” soruları %80, “Genel Kültür ve Yetenek” soruları %13,33 ve “Yabancı Dil Soruları” %6,67 oranları ile ağırlıklandırılmaktadır.

Soruların konulara göre dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir.

1 TESMER Staj ve Sınavlara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Uygulama Yönergesi, <https://www.tesmer.org.tr/?p=1457>.

2 https://www.turmob.org.tr/Arsiv/FCKEditor/userfiles/file/3568%20SAYILI%20YASA/3568Say%C4%B1liYasa_14_11_2018.pdf.

Tablo 1. SGS Sorularının Dağılımı ve Puanlama

STAJA GİRİŞ SINAVI KONULARI ve SORU SAYILARI				
Sınav Konuları		Değerlendirme Oranı		Soru Sayısı
Genel Kültür ve Yetenek				20
	Türkçe	13,33%	20%	7
	Matematik			8
	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi			5
Yabancı Dil				10
	Almanca	6,67%		10
	Fransızca			
	İngilizce			
Alan Bilgisi				
Muhasebe ve Denetim				58
	Finansal Muhasebe	80%	80%	26
	<i>Finansal Muhasebe</i>			
	<i>Muhasebe Bilgi Sistemi</i>			
	<i>Uluslararası Muhasebe Kuruluşları</i>			
	<i>Türkiye Muhasebe Standartları</i>			
	Maliyet Muhasebesi			
	Mali Tablolar Analizi			
	Denetim	16		
Ekonomi ve Maliye				12
	Ekonomi	6		
	Maliye	6		
Hukuk				30
	Meslek Hukuku	6		
	<i>Meslek Hukuku</i>			
	<i>Mesleki Değerler ve Etik</i>			
	İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku	6		
	Vergi Hukuku	6		
	Ticaret Hukuku	6		
	Borçlar Hukuku	6		
Toplam Soru Sayısı				130

2. ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

Araştırmada, sınav katılımcılarının mezun oldukları bölümler, üniversitenin devlet veya vakıf üniversitesi olması ve örgün ve yaygın öğretim programına göre başarı farklılıkları incelenmiştir. Araştırmanın verileri 2021 yılında yapılan üç dönemdeki Staja Giriş Sınavı katılımcılarına dayanmaktadır.

Staja Giriş Sınavına 3568 sayılı Kanun'un tanımladığı bölümlerden başvuran adayların lisans programları incelendiğinde farklı adlarla çok çeşitli sayıda bölümlerden mezun oldukları görülmüştür. Tüm bölümler, programlarındaki ders içeriklerinde ağırlıklı olan derslerin ortak olmaları dikkate alınarak şu şekilde gruplanmıştır:

- Bankacılık ve Sigortacılık
 - o Bankacılık ve Sigortacılık
 - o Bankacılık ve Finans
 - o Sigortacılık
 - o Sigortacılık ve Risk Yönetimi
- Maliye
- İktisat
 - o İktisat
 - o Sermaye Piyasası
 - o Uluslararası Finans
 - o Ekonometri
 - o Uluslararası Ticaret ve Finans
 - o Uluslararası Ticaret
 - o Sermaye Piyasası Denetim ve Derecelendirme
 - o Uluslararası İktisat
 - o Uluslararası Girişimcilik
 - o Uluslararası İlişkiler / Ekonomi
 - o Uluslararası Ticaret ve Lojistik
 - o Bilgisayar Uygulamalı Ekonomi
- İşletme
 - o İşletme
 - o İşletme Mühendisliği
 - o İş İdaresi
 - o İşletme Enformatiği
 - o İşletme Bilgi Yönetimi
 - o Yönetim Bilişim Sistemleri
 - o Yönetim ve Organizasyon

- o Uluslararası İşletmecilik ve Ticaret
- o Konaklama İşletmeciliği
- o Pazarlama
- o Sağlık İdaresi
- o Seyahat İşletmeciliği
- o Turizm İşletmeciliği
- Muhasebe
 - o Muhasebe
 - o Muhasebe Bilgi Sistemleri
 - o Muhasebe ve Denetim
 - o Muhasebe ve Finansal Yönetim
- Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi
 - o Kamu Yönetimi
 - o Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
 - o Siyaset Bilimi
- Çalışma Ekonomisi
 - o Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
 - o Çalışma Ekonomisi
- Uluslararası İlişkiler
 - o Uluslararası İlişkiler
 - o Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler
- Hukuk
- Diğer bölümler
 - o Aile ve Tüketici Bilimleri
 - o Arkeoloji
 - o Astronomi ve Uzay Bilimleri
 - o Bilgi ve Belge Yönetimi
 - o Bilgisayar Mühendisliği
 - o Bilgisayar Sistemleri Öğretmenliği
 - o Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri

- o Biyoloji
- o Çevre Mühendisliği
- o Elektrik-Elektronik Mühendisliği
- o Endüstri Mühendisliği
- o Fizik
- o Halkla İlişkiler ve Reklamcılık
- o Halkla İlişkiler ve Tanıtım
- o İnsan Kaynakları Yönetimi
- o İstatistik
- o Kimya
- o Kimya Mühendisliği
- o Lojistik Yönetimi
- o Maden Mühendisliği
- o Matematik
- o Radyo TV Sinema
- o Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
- o Sosyoloji
- o Su Ürünleri Mühendisliği
- o Sümeroloji
- o Türk Dili ve Edebiyatı
- o Uçak Gövde Motor Bakım
- o Yerel Yönetimler

3. VERİLERİN ANALİZİ VE ARAŞTIRMA BULGULARI

3.1. Sınav Katılımcılarına İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler

Staja Giriş Sınavının 2021 yılında yapılan ve üç dönemine giren katılımcıların sonuçları analize alınmıştır. Toplam 51.707 katılımcı verilerinin yer aldığı analizde katılımcıların lisans programı, üniversitenin mülkiyeti ve örgün/yaygın öğretim mezunu durumları Tablo 2, 3 ve 4'te gösterilmiştir. Tablo 2'deki sonuçlara göre katılımcıların yarısından fazlası İşletme bölümleri mezunudur (%53,79). İkinci sırada İktisat bölümleri mezunları (%19,20) ve üçüncü sırada Maliye bölümü mezunları (%14,48) yer almaktadır.

Sınav katılımcılarının yarısından fazlası (%56,2) örgün öğretim programlarından mezundur (Tablo 3) ve katılımcıların %95,63'ünün mezun oldukları üniversiteler, devlet üniversiteleridir (Tablo 4).

Tablo 2. Sınav Katılımcılarının Mezun Oldukları Bölümler

Bölümler	n	%
Bankacılık ve Sigortacılık	196	0,38
Maliye	7.488	14,48
İktisat	9.928	19,20
İşletme	27.815	53,79
Muhasebe	1.381	2,67
Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi	2.329	4,50
Çalışma Ekonomisi	972	1,88
Uluslararası İlişkiler	701	1,36
Hukuk	10	0,02
Diğer Bölümler	887	1,72
Toplam	51.707	100,00

Tablo 3. Sınav Katılımcılarının Öğrenim Türleri

Öğrenim	n	%
Örgün	29.064	56,2
Yaygın	22.643	43,8
Toplam	51.707	100,0

Tablo 4. Sınav Katılımcılarının Üniversitelerinin Mülkiyeti

Üniversite	n	%
Devlet	49.448	95,63
Vakıf	2.185	4,23
Yurt dışı	74	0,14
Toplam	51.707	100,00

3.2. Sınav Başarı Puanlarının Bölümlere Göre Farklılık Analizi

Katılımcıların sorumlu oldukları 130 sorunun mezun oldukları bölümlere göre genel değerlemesi yapılmak üzere ANOVA Analizi uygulanmıştır. Genel değerlendirme, şu dört grup için yapılmıştır:

- Genel Kültür ve Yetenek Puanı
- Dil Puanı
- Alan Puanı
- Başarı Puanı

3.2.1. Genel Kültür ve Yetenek Puanı Farklılıklarının Analizi

Bölgümlere göre katılımcıların Genel Kültür ve Yetenek puanlarına ilişkin aritmetik ortalama ve dağılım ölçüleri Tablo 5'te gösterilmiştir. ANOVA analizi, bölümler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğunu ortaya koymuştur (F:138,828, p<0,01). Varyansların homojen olmadığı sonucuna (Levene Statistics:10,327, p<0,01) göre farklılıklar, Tamhane's T² ile test edilmiştir.

Tablo 5. Genel Kültür ve Yetenek Puanlarının Ortalama ve Dağılım Değerleri

		n	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata En Düşük	%95 Güvenlik Düzeyinde Aralık		Minimum	Maximum
						En Yüksek			
GKYPUAN	Bankacılık ve Sigortacılık	196	51,760659	9,5909910	,6850708	50,409559	53,111758	23,1462	82,4914
	Maliye	7488	51,249899	9,9100262	,1145228	51,025402	51,474395	23,1462	93,8341
	İktisat	9928	51,922406	10,2151521	,1025213	51,721443	52,123368	23,1462	102,8263
	İşletme	27815	48,696707	9,7366377	,0583807	48,582277	48,811136	23,1462	98,3302
	Muhasebe	1381	49,286819	9,2042257	,2476797	48,800950	49,772688	23,1462	93,8341
	Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi	2329	51,190362	9,9381729	,2059310	50,786535	51,594189	23,1462	89,3380
	Çalışma Ekonomisi	972	50,997702	10,1243066	,3247373	50,360434	51,634970	26,3922	89,3380
	Uluslararası İlişkiler	701	53,841218	10,8395867	,4094055	53,037408	54,645028	26,3922	93,8341
	Hukuk	10	61,645340	15,8136684	5,0007210	50,332923	72,957757	44,3767	86,4121
	Diğer Bölümler	887	53,210992	10,2259809	,3433548	52,537108	53,884875	26,3922	82,4914
	Toplam	51707	50,018438	10,0008548	,0439807	49,932235	50,104641	23,1462	102,8263

Tablo 5'teki sonuçlara göre Genel Kültür ve Yetenek puanının bölümlere göre sıralaması şu şekildedir:

1. Hukuk 61,645340
2. Uluslararası İlişkiler 53,841218
3. Diğer Bölümler 53,210992
4. İktisat 51,922406
5. Bankacılık ve Sigortacılık 51,760659

6. Maliye	51, 249899
7. Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi	51,190362
8. Çalışma Ekonomisi	50,997702
9. Muhasebe	49,286819
10. İşletme	48,696707

Söz konusu bölümlerin Genel Kültür ve Genel Yetenek Puanları arasındaki farkın analiz bulguları Tablo 6’da gösterilmiştir. Sıralamada Hukuk mezunlarının puanlarının yüksek olduğu görülse de, farklılık analizinde hiçbir bölüme göre farklılığın anlamlı olmadığı çıkmıştır. Tablo 5 incelendiğinde, bu farklı sonucun tamamen varyanslar arasındaki farkın yüksek olmasından kaynaklandığı; bunun, dağılımın yapısını bozduğu ve analiz “farkın anlamsız olduğu” sonucunu verdiği görülmüştür.

Tablo 6. Bölümlere Göre Genel Kültür ve Yetenek Puanı Anlamlı Farklar

		Ortalama Farkı	Standart Hata	Önem Derecesi	%95 Güvenlik Düzeyinde Aralık	
					En Yüksek	En Düşük
Bankacılık ve Sigortacılık	İşletme	3,0639521	,6875538	,001	,793678	5,334227
	Muhasebe	2,4738396	,7284691	,035	,075734	4,871945
Maliye	İktisat	-0,6725072	,1537078	,001	-1,172712	-,172303
	İşletme	2,5531921	,1285448	,000	2,134844	2,971540
	Muhasebe	1,9630796	,2728749	,000	1,073955	2,852205
	Uluslararası İlişkiler	-2,5913192	,4251216	,000	-3,979471	-1,203167
	Diğer Bölümler	-1,9610931	,3619503	,000	-3,141894	-,780292
İktisat	Maliye	0,6725072	,1537078	,001	,172303	1,172712
	İşletme	3,2256992	,1179785	,000	2,841769	3,609630
	Muhasebe	2,6355867	,2680594	,000	1,762065	3,509108
	Uluslararası İlişkiler	-1,918812	,4220468	,000	-3,297067	-,540557
	Diğer Bölümler	-1,2885859	,3583339	,015	-2,457713	-,119458

		Ortalama Farkı	Standart Hata	Önem Derecesi	%95 Güvenlik Düzeyinde Aralık	
					En Yüksek	En Düşük
İşletme	Bankacılık ve Sigortacılık	-3,0639521	,6875538	,001	-5,334227	-,793678
	Maliye	-2,5531921	,1285448	,000	-2,971540	-2,134844
	İktisat	-3,2256992	,1179785	,000	-3,609630	-2,841769
	Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi	-2,4936554	,2140465	,000	-3,190838	-1,796473
	Çalışma Ekonomisi	-2,3009955	,3299433	,000	-3,377539	-1,224452
	Uluslararası İlişkiler	-5,1445113	,4135471	,000	-6,495429	-3,793593
	Diğer Bölümler	-4,5142851	,3482827	,000	-5,650995	-3,377575
Muhasebe	Bankacılık ve Sigortacılık	-2,4738396	,7284691	,035	-4,871945	-,075734
	Maliye	-1,9630796	,2728749	,000	-2,852205	-1,073955
	İktisat	-2,6355867	,2680594	,000	-3,509108	-1,762065
	Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi	-1,9035429	,3221069	,000	-2,952564	-,854522
	Çalışma Ekonomisi	-1,7108830	,4084110	,001	-3,041686	-,380080
	Uluslararası İlişkiler	-4,5543988*	,4784957	,000	-6,114966	-2,993831
	Diğer Bölümler	-3,9241726	,4233648	,000	-5,303957	-2,544388
Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi	İşletme	2,4936554	,2140465	,000	1,796473	3,190838
	Muhasebe	1,9035429	,3221069	,000	,854522	2,952564
	Uluslararası İlişkiler	-2,6508559	,4582799	,000	-4,145968	-1,155744
	Diğer Bölümler	-2,0206297	,4003750	,000	-3,325743	-,715516
Çalışma Ekonomisi	İşletme	2,3009955	,3299433	,000	1,224452	3,377539
	Muhasebe	1,7108830	,4084110	,001	,380080	3,041686
	Uluslararası İlişkiler	-2,8435158	,5225583	,000	-4,547167	-1,139864
	Diğer Bölümler	-2,2132896	,4725959	,000	-3,753392	-,673187

		Ortalama Farkı	Standart Hata	Önem Derecesi	%95 Güvenlik Düzeyinde Aralık	
					En Yüksek	En Düşük
Uluslararası İlişkiler	Maliye	2,5913192	,4251216	,000	1,203167	3,979471
	İktisat	1,9188120	,4220468	,000	,540557	3,297067
	İşletme	5,1445113	,4135471	,000	3,793593	6,495429
	Muhasebe	4,5543988	,4784957	,000	2,993831	6,114966
	Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi	2,6508559	,4582799	,000	1,155744	4,145968
	Çalışma Ekonomisi	2,8435158	,5225583	,000	1,139864	4,547167
Diğer Bölümler	Maliye	1,9610931	,3619503	,000	,780292	3,141894
	İktisat	1,2885859	,3583339	,015	,119458	2,457713
	İşletme	4,5142851	,3482827	,000	3,377575	5,650995
	Muhasebe	3,9241726	,4233648	,000	2,544388	5,303957
	Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi	2,0206297	,4003750	,000	,715516	3,325743
	Çalışma Ekonomisi	2,2132896	,4725959	,000	,673187	3,753392

Genel Kültür ve Yetenek puanlarının bölümlere göre farklılıklarının analiz sonuçları şu şekilde değerlendirilebilir:

- İşletme ve Muhasebe bölümleri mezunu katılımcıların Genel Kültür ve Yetenek başarı puanları, diğer bölümlerden anlamlı derecede düşüktür.
- Uluslararası İlişkiler mezunları ve alan dışı diğer bölümlerden mezun olan katılımcıların Genel Kültür ve Yetenek puanları, Bankacılık ve Sigortacılık bölümleri mezunları dışındaki bölümlerin mezunlarından daha yüksektir.

3.2.2. Yabancı Dil Puanı Farklılıklarının Analizi

Bölümlere göre katılımcıların Yabancı Dil puanlarına ilişkin aritmetik ortalama ve dağılım değerleri Tablo 7’de gösterilmiştir. ANOVA analizi, bölümler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğunu ortaya koymuştur (F:82,085, p<0,01). Varyansların homojen olmadığı sonucuna (Levene Statistisi:100,381, p<0,01) göre farklılıklar Tamhane’s T² ile test edilmiştir.

Tablo 7. Yabancı Dil Puanlarının Ortalama ve Dağılım Değerleri

	n	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	%95 Güvenlik Düzeyinde Aralık		Minimum	Maximum
					En Düşük	En Yüksek		
Bankacılık ve Sigortacılık	196	50,919909	9,9609826	,7114988	49,516688	52,323130	36,0952	87,6054
Maliye	7488	49,142851	8,8229321	,1019600	48,942981	49,342722	36,0952	87,6054
İktisat	9928	51,422420	11,1045436	,1114474	51,203960	51,640879	36,0952	87,6054
İşletme	27815	49,504378	9,5829729	,0574594	49,391755	49,617001	36,0952	87,6054
Muhasebe	1381	48,934786	8,3425500	,2244926	48,494402	49,375169	36,0952	87,6054
Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi	2329	49,974546	9,9856671	,2069152	49,568789	50,380304	36,0952	87,6054
Çalışma Ekonomisi	972	49,751162	9,5736360	,3070745	49,148556	50,353768	36,0952	87,6054
Uluslararası İlişkiler	701	55,179671	14,0356084	,5301176	54,138860	56,220482	36,0952	87,6054
Hukuk	10	61,631530	17,7363640	5,6087308	48,943700	74,319360	41,1754	87,6054
Diğer Bölümler	887	54,566283	13,4737987	,4524059	53,678370	55,454195	36,0952	87,6054
Toplam	51707	50,002386	10,0014990	,0439836	49,916178	50,088594	36,0952	87,6054

Tablo 7’deki sonuçlara göre Yabancı Dil puanının bölümlere göre sıralaması şu şekildedir:

1. Hukuk 61,631530
2. Uluslararası İlişkiler 55,179671
3. Diğer Bölümler 54,566283
4. İktisat 51,422420
5. Bankacılık ve Sigortacılık 50,919909
6. Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi 49,974546
7. Çalışma Ekonomisi 49,751162
8. İşletme 49, 504378
9. Maliye 49, 142851
10. Muhasebe 48,934786

Söz konusu bölümlerin Yabancı Dil puanları arasındaki farkın analiz bulguları Tablo 8’de gösterilmiştir. Sıralamada Hukuk mezunlarının puanlarının yüksek olduğu görülse de farklılık analizinde hiçbir bölüme göre farklılığın anlamlı olmadığı ortaya çıkmıştır. Tablo 7 incelendiğinde, bu farklı sonucun, tamamen varyanslar arasındaki farkın yüksek olmasından kaynaklandığı; bunun dağılımın yapısını bozduğu ve analizin “farkın anlamsız olduğu” sonucunu verdiği görülmüştür.

Tablo 8. Bölümlere Göre Yabancı Dil Puanı Anlamlı Farklar

		Ortalama Farkı	Standart Hata	Önem Derecesi	%95 Güvenlik Düzeyinde Aralık	
					En Yüksek	En Düşük
Bankacılık ve Sigortacılık	Uluslararası İlişkiler	-4,2597616	,8872740	,000	-7,166040	-1,353484
	Diğer Bölümler	-3,6463735	,8431498	,001	-6,411274	-,881473
Maliye	İktisat	-2,2795683	,1510509	,000	-2,771122	-1,788015
	Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi	-0,8316951	,2306724	,014	-1,582845	-,080545
	Uluslararası İlişkiler	-6,0368194	,5398338	,000	-7,800050	-4,273589
	Diğer Bölümler	-5,4234313	,4637531	,000	-6,936817	-3,910046
İktisat	Maliye	2,2795683	,1510509	,000	1,788015	2,771122
	İşletme	1,9180419	,1253878	,000	1,509994	2,326090
	Muhasebe	2,4876338	,2506341	,000	1,671038	3,304230
	Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi	1,4478733	,2350200	,000	,682610	2,213137
	Çalışma Ekonomisi	1,6712577	,3266730	,000	,605883	2,736633
	Uluslararası İlişkiler	-3,7572511	,5417058	,000	-5,526502	-1,988000
	Diğer Bölümler	-3,143863	,4659309	,000	-4,664272	-1,623454
İşletme	İktisat	-1,9180419	,1253878	,000	-2,326090	-1,509994
	Uluslararası İlişkiler	-5,675293	,5332225	,000	-7,417268	-3,933318
	Diğer Bölümler	-5,0619048	,4560402	,000	-6,550426	-3,573384
Muhasebe	İktisat	-2,4876338	,2506341	,000	-3,304230	-1,671038
	Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi	-1,0397606	,3053044	,030	-2,033995	-,045526
	Uluslararası İlişkiler	-6,2448849	,5756923	,000	-8,123683	-4,366086
	Diğer Bölümler	-5,6314968	,5050426	,000	-7,278345	-3,984649
Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi	Maliye	0,8316951	,2306724	,014	,080545	1,582845
	İktisat	-1,4478733	,2350200	,000	-2,213137	-,682610
	Muhasebe	1,0397606	,3053044	,030	,045526	2,033995
	Uluslararası İlişkiler	-5,2051244	,5690682	,000	-7,062517	-3,347731
	Diğer Bölümler	-4,5917363	,4974786	,000	-6,214060	-2,969412
Çalışma Ekonomisi	İktisat	-1,6712577	,3266730	,000	-2,736633	-,605883
	Uluslararası İlişkiler	-5,4285088	,6126332	,000	-7,426833	-3,430185
	Diğer Bölümler	-4,8151207	,5467777	,000	-6,597420	-3,032821

		Ortalama Farkı	Standart Hata	Önem Derecesi	%95 Güvenlik Düzeyinde Aralık	
					En Yüksek	En Düşük
Uluslararası İlişkiler	Bankacılık ve Sigortacılık	4,2597616	,8872740	,000	1,353484	7,166040
	Maliye	6,0368194	,5398338	,000	4,273589	7,800050
	İktisat	3,7572511	,5417058	,000	1,988000	5,526502
	İşletme	5,675293	,5332225	,000	3,933318	7,417268
	Muhasebe	6,2448849	,5756923	0,000	4,366086	8,123683
	Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi	5,2051244	,5690682	0,000	3,347731	7,062517
	Çalışma Ekonomisi	5,4285088	,6126332	0,000	3,430185	7,426833
Diğer Bölümler	Bankacılık ve Sigortacılık	3,6463735	,8431498	,001	,881473	6,411274
	Maliye	5,4234313	,4637531	0,000	3,910046	6,936817
	İktisat	3,143863	,4659309	,000	1,623454	4,664272
	İşletme	5,0619048	,4560402	0,000	3,573384	6,550426
	Muhasebe	5,6314968	,5050426	0,000	3,984649	7,278345
	Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi	4,5917363	,4974786	0,000	2,969412	6,214060
	Çalışma Ekonomisi	4,8151207	,5467777	0,000	3,032821	6,597420

Yabancı Dil puanlarının bölümlere göre farklılıklarının analiz sonuçları şu şekilde değerlendirilebilir:

- Uluslararası İlişkiler mezunları ve alan dışı diğer bölümlerden mezun olan katılımcıların Yabancı Dil puanları, diğer bölümlerin mezunlarından daha yüksektir.
- İktisat bölümleri mezunlarının Yabancı Dil puanları, Bankacılık ve Sigortacılık bölümleri mezunlarından daha yüksektir.
- İşletme, Muhasebe ve Maliye bölümleri mezunlarının Yabancı Dil puanları, İktisat, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi, Uluslararası İlişkiler ve alan dışı diğer bölümlerin mezunlarından daha düşüktür.

3.2.3. Alan Puanı Farklılıklarının Analizi

Bölümlere göre katılımcıların Alan puanlarına ilişkin ortalamalar ve dağılım değerleri Tablo 9'da gösterilmiştir. ANOVA analizi, bölümler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğunu ortaya koymuştur (F:4,070, p<0,01). Varyansların homojen olmadığı sonucuna (Levene Statistics:4,209, p<0,01) göre farklılıklar Tamhane's T² ile test edildiğinde Tablo 10'daki bulgular elde edilmiştir.

Tablo 9. Alan Puanlarının Ortalama ve Dağılım Değerleri

	n	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	%95 Güvenlik Düzeyinde Aralık		Minimum	Maximum
					En Düşük	En Yüksek		
Bankacılık ve Sigortacılık	196	49,645848	9,8529277	,7037806	48,257850	51,033847	24,5747	81,0538
Maliye	7488	50,326172	10,1529539	,1173301	50,096172	50,556172	18,5663	99,0790
İktisat	9928	50,209022	10,0122634	,1004850	50,012051	50,405993	13,7596	89,4655
İşletme	27815	49,832417	9,8318092	,0589514	49,716870	49,947965	5,3478	89,9718
Muhasebe	1381	50,089664	9,9856990	,2687086	49,562542	50,616785	14,9612	95,1403
Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi	2329	50,454774	10,4355884	,2162381	50,030735	50,878813	5,3478	92,0392
Çalışma Ekonomisi	972	49,816382	10,2686045	,3293656	49,170032	50,462733	17,3646	84,7336
Uluslararası İlişkiler	701	51,036729	10,4041817	,3929605	50,265207	51,808252	17,3646	82,7358
Hukuk	10	46,564080	8,9951461	2,8445150	40,129340	52,998820	35,1851	61,8268
Diğer Bölümler	887	50,568873	10,4971257	,3524590	49,877121	51,260625	13,4771	85,7488
Toplam	51707	50,038453	9,9759492	,0438712	49,952465	50,124441	5,3478	99,0790

Tablo 9'daki sonuçlara göre Alan puanının bölümlere göre sıralaması şu şekildedir:

1. Uluslararası İlişkiler	51,036729
2. Diğer Bölümler	50,568873
3. Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi	50,454774
4. Maliye	50,326172
5. İktisat	50,209022
6. Muhasebe	50,089664
7. İşletme	49,832417
8. Çalışma Ekonomisi	49,816382
9. Bankacılık ve Sigortacılık	49,645848
10. Hukuk	46,564080

Söz konusu bölümlerin Alan puanları arasındaki farkın analiz bulguları Tablo 10'da gösterilmiştir. Sonuçlarda görüldüğü üzere anlamlı farklar, Maliye, İktisat ve İşletme bölümleri mezunlarından kaynaklanmakta olup şu şekilde özetlenebilir:

- Maliye ve İktisat bölümleri mezun katılımcıların Alan puanları, İşletme bölümleri mezunlarından istatistiksel olarak anlamlı ölçüde yüksektir.

Tablo 10. Bölümlere Göre Alan Puanı Anlamlı Farklar

		Ortalama Farkı	Standart Hata	Önem Derecesi	%95 Güvenlik Düzeyinde Aralık	
					En Yüksek	En Düşük
Maliye	İşletme	0,493755	,1313073	,008	,066416	,921094
İktisat	İşletme	,3766052	,1165011	,054	-,002516	,755726
İşletme	Maliye	-0,493755	,1313073	,008	-,921094	-,066416
	İktisat	-,3766052	,1165011	,054	-,755726	,002516

3.2.4. Genel Başarı Puanı Farklılıklarının Analizi

Bölümlere göre katılımcıların Genel Başarı puanlarına ilişkin ortalamalar ve dağılım değerleri Tablo 11’de gösterilmiştir. ANOVA analizi, bölümler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olduğunu ortaya koymuştur (F:17,349, $p < 0,01$). Varyansların homojen olmadığı sonucuna (Levene Statistisi:5,416, $p < 0,01$) göre farklılıklar Tamhane’s T^2 ile test edildiğinde Tablo 12’deki bulgular elde edilmiştir.

Tablo 11. Genel Başarı Puanlarının Ortalama ve Dağılım Değerleri

	n	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	%95 Güvenlik Düzeyinde Aralık		Minimum	Maximum
					En Düşük	En Yüksek		
Bankacılık ve Sigortacılık	196	50,012737	7,9719050	,5694218	48,889721	51,135753	28,5118	76,1447
Maliye	7488	50,370378	8,4474398	,0976208	50,179014	50,561742	20,9719	89,6991
İktisat	9928	50,518350	8,3686675	,0839896	50,353713	50,682987	19,3045	84,7143
İşletme	27815	49,659147	8,1638772	,0489505	49,563202	49,755092	9,8468	85,0606
Muhasebe	1381	49,905613	8,2734117	,2226321	49,468879	50,342347	19,6281	85,9728
Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi	2329	50,520798	8,7435842	,1811777	50,165511	50,876084	11,5623	86,0459
Çalışma Ekonomisi	972	49,969503	8,5216313	,2733315	49,433115	50,505892	24,5188	80,9789
Uluslararası İlişkiler	701	51,686902	8,7784666	,3315581	51,035935	52,337870	23,1187	78,0398
Hukuk	10	49,579400	9,5293450	3,0134435	42,762517	56,396283	37,7025	66,8234
Diğer Bölümler	887	51,187695	8,8601833	,2974958	50,603816	51,771574	20,9810	84,0219
Toplam	51707	50,033380	8,3135762	,0365606	49,961721	50,105039	9,8468	89,6991

Tablo 11’deki sonuçlara göre Genel Başarı puanının bölümlere göre sıralaması şu şekildedir:

1. Uluslararası İlişkiler 51,686902
2. Diğer Bölümler 51,187695
3. Kamu Yönetimi ve Sosyal Bilimler 50,520798
4. İktisat 50,518350

5. Maliye	50,370378
6. Bankacılık ve Sigortacılık	50,012737
7. Çalışma Ekonomisi	49,969503
8. Muhasebe	49,905613
9. İşletme	49,659147
10. Hukuk	49,579400

Söz konusu bölümlerin Genel Başarı Puanları arasındaki farkın analiz bulguları Tablo 12’de gösterilmiştir. Farklılıkların incelenmesi sonucu ortaya çıkan bulgular şu şekilde özetlenebilir:

- Uluslararası İlişkiler bölümleri mezunu katılımcıların Genel Başarı puanlarının, Maliye, İktisat, İşletme, Muhasebe, Çalışma Ekonomisi bölümleri mezunu katılımcıların puanlarından istatistiksel olarak daha yüksek olması dikkat çekicidir.

Tablo 12. Bölümlere Göre Genel Başarı Puanı Anlamlı Farklar

		Ortalama Farkı	Standart Hata	Önem Derecesi	%95 Güvenlik Düzeyinde Aralık	
					En Yüksek	En Düşük
Maliye	İşletme	0,7112314	,1092061	,000	,355820	1,066642
	Uluslararası İlişkiler	-1,3165239	,3456307	,007	-2,445052	-,187996
İktisat	İşletme	0,859203	,0972132	,000	,542849	1,175557
	Uluslararası İlişkiler	-1,1685523	,3420307	,030	-2,285492	-,051612
İşletme	Maliye	-0,7112314	,1092061	,000	-1,066642	-,355820
	İktisat	-0,859203	,0972132	,000	-1,175557	-,542849
	Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi	-0,8616509	,1876739	,000	-1,472943	-,250359
	Uluslararası İlişkiler	-2,0277553	,3351521	,000	-3,122571	-,932940
	Diğer Bölümler	-1,5285481	,3014961	,000	-2,512569	-,544527
Muhasebe	Uluslararası İlişkiler	-1,7812892	,3993693	,000	-3,083533	-,479046
	Diğer Bölümler	-1,2820819	,3715761	,025	-2,493026	-,071138
Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi	İşletme	0,8616509	,1876739	,000	,250359	1,472943
Çalışma Ekonomisi	Uluslararası İlişkiler	-1,7173991	,4296986	,003	-3,118240	-,316559
Uluslararası İlişkiler	Maliye	1,3165239	,3456307	,007	,187996	2,445052
	İktisat	1,1685523	,3420307	,030	,051612	2,285492
	İşletme	2,0277553	,3351521	,000	,932940	3,122571
	Muhasebe	1,7812892	,3993693	,000	,479046	3,083533
	Çalışma Ekonomisi	1,7173991	,4296986	,003	,316559	3,118240
Diğer Bölümler	İşletme	1,5285481	,3014961	,000	,544527	2,512569
	Muhasebe	1,2820819	,3715761	,025	,071138	2,493026

3.3. Sınav Başarı Puanlarının Üniversitelerin Mülkiyetine Göre Farklılık Analizi

Katılımcıların mezun oldukları üniversitelerin devlet veya vakıf üniversitesi olmasına göre puanlarının farklılıkları incelenmiş olup puan türlerine göre analiz sonuçları aşağıda sunulmuştur. Üniversiteler, yukarıda belirtildiği üzere devlet, vakıf ve yurt dışı üniversiteler olmak üzere üç grupta ele alınmıştır.

3.3.1. Genel Kültür ve Yetenek Puanı Farklılıklarının Analizi

Genel Kültür ve Yetenek puanlarının üniversitelerin mülkiyetlerine göre ortalamaları ve dağılım değerleri Tablo 13'te gösterilmiştir.

Tablo 13. Üniversitelerin Mülkiyetine Göre Genel Kültür ve Yetenek Puanı Ortalamaları ve Dağılım Değerleri

	n	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	%95 Güvenlik Düzeyinde Aralık		Minimum	Maximum
					En Düşük	En Yüksek		
Devlet	49448	49,870566	9,9505294	,0447478	49,782860	49,958272	23,1462	102,8263
Vakıf	2185	53,290359	10,5800853	,2263411	52,846493	53,734226	23,1462	93,8341
Yurt Dışı	74	52,219046	9,2769027	1,0784180	50,069762	54,368330	33,6327	84,8418
Toplam	51707	50,018438	10,0008548	,0439807	49,932235	50,104641	23,1462	102,8263

Tablo 13'te görüldüğü üzere Genel Kültür ve Yetenek puan sıralamasında ilk sırada vakıf üniversiteleri, ikinci sırada yurt dışı üniversiteler ve üçüncü sırada devlet üniversiteleri gelmektedir. Söz konusu puanlar arasında farkın anlamlı olup olmadığının testi ANOVA Analizi ile yapılmış olup anlamlı farklar, Tablo 14'te gösterilmiştir. Vakıf üniversitelerinden mezun olan katılımcıların Genel Kültür ve Yetenek puanları, istatistiksel olarak %1 önem derecesinde devlet üniversitelerinden daha yüksektir.

Tablo 14. Üniversitelerin Mülkiyetine Göre Genel Kültür ve Yetenek Puanları Anlamlı Farklar

		Ortalama Farkı	Standart Hata	Önem Derecesi	%95 Güvenlik Düzeyinde Aralık	
					En Yüksek	En Düşük
Devlet	Vakıf	-3,4197936	,2307221	0,000	-3,971089	-2,868498
Vakıf	Devlet	3,4197936	,2307221	0,000	2,868498	3,971089

3.3.2. Yabancı Dil Puanı Farklılıklarının Analizi

Yabancı Dil puanlarının üniversitelerin mülkiyetlerine göre ortalamaları ve dağılım ölçüleri Tablo 15'te gösterilmiştir. Ortalamalar incelendiğinde, ilk sırada vakıf üniversitelerinin, ikinci sırada yurt dışı ve üçüncü sırada devlet üniversitelerinin yer aldığı görülmektedir. Anlamlı farklarla ilişkin sonuçlar Tablo 16'da gösterilmiş olup elde edilen bulgulara göre vakıf ve yurt dışı üniversitelerden mezun olan katılımcıların puanları arasında fark yok iken, bu iki gruptaki üniversitelerden mezun olanların dil puanları, devlet üniversitesi mezunlarından %1 önem derecesinde istatistiksel olarak daha yüksektir.

Tablo 15. Üniversitelerin Mülkiyetine Göre Yabancı Dil Puanı Ortalamaları ve Dağılım Değerleri

	n	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	%95 Güvenlik Düzeyinde Aralık		Minimum	Maximum
					En Düşük	En Yüksek		
Devlet	49448	49,637601	9,5614654	,0429982	49,553324	49,721878	36,0952	87,6054
Vakıf	2185	58,010794	14,9444766	,3197091	57,383829	58,637760	36,0952	87,6054
Yurt Dışı	74	57,292934	13,4516980	1,5637281	54,176428	60,409439	41,1754	87,6054
Toplam	51707	50,002386	10,0014990	,0439836	49,916178	50,088594	36,0952	87,6054

Tablo 16. Üniversitelerin Mülkiyetine Göre Yabancı Dil Puanları Anlamlı Farklar

		Ortalama Farkı	Standart Hata	Önem Derecesi	%95 Güvenlik Düzeyinde Aralık	
					En Yüksek	En Düşük
Devlet	Vakıf	-8,3731931	,3225876	,000	-9,144018	-7,602368
	Yurt Dışı	-7,6553326	1,5643192	,000	-11,478009	-3,832656
Vakıf	Devlet	8,3731931	,3225876	,000	7,602368	9,144018
Yurt Dışı	Devlet	7,6553326	1,5643192	,000	3,832656	11,478009

3.3.3. Alan Puanı Farklılıklarının Analizi

Katılımcıların Alan puanlarına ilişkin analiz sonuçları Tablo 17’de ortalamalar ve dağılım değerleri olarak verilmiştir. Farklılıklara ilişkin analizler, ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığını ($F:1,612$, $p<0,200$) ortaya koymaktadır. Sonuç olarak Alan puanları arasında üç tür üniversite mezunu katılımcılar arasında bir fark bulunmamaktadır.

Tablo 17. Üniversitelerin Mülkiyetine Göre Alan Puanları Anlamlı Farklar

	n	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	%95 Güvenlik Düzeyinde Aralık		Minimum	Maximum
					En Düşük	En Yüksek		
Devlet	49448	50,054942	9,9716517	,0448428	49,967050	50,142835	5,3478	99,0790
Vakıf	2185	49,663540	10,0878483	,2158106	49,240324	50,086756	8,9528	88,2638
Yurt Dışı	74	50,090528	9,4207093	1,0951352	47,907927	52,273130	28,1797	76,5335
Toplam	51707	50,038453	9,9759492	,0438712	49,952465	50,124441	5,3478	99,0790

3.3.4. Genel Başarı Puanı Farklılıklarının Analizi

Katılımcıların Genel Başarı puanlarına ilişkin ortalamalar ve dağılım değerleri Tablo 18’de gösterilmiştir. Ortalama başarı puanlarının ortalaması 50,033 olup farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığına ilişkin analizde anlamlı fark çıkmış olup bu farkın, vakıf üniversitelerinden mezun olan katılımcıların, devlet üniversitelerinden mezun olanlara göre genel başarı puanlarının %1 önem derecesinde istatistiksel olarak daha yüksek olmasından kaynaklandığı sonucu ortaya çıkmaktadır (Tablo 19).

Tablo 18. Üniversitelerin Mülkiyetine Göre Genel Başarı Puanları Anlamlı Farklar

	n	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	%95 Güvenlik Düzeyinde Aralık		Minimum	Maximum
					En Düşük	En Yüksek		
Devlet	49448	50,002529	8,2998510	,0373247	49,929372	50,075685	9,8468	89,6991
Vakıf	2185	50,703758	8,6135233	,1842702	50,342395	51,065121	15,8803	82,1211
Yurt Dışı	74	50,854661	7,6670097	,8912718	49,078359	52,630963	32,2775	71,4807
Toplam	51707	50,033380	8,3135762	,0365606	49,961721	50,105039	9,8468	89,6991

Tablo 19. Üniversitelerin Mülkiyetine Göre Genel Başarı Puanı Anlamlı Farklar

		Ortalama Farkı	Standart Hata	Önem Derecesi	%95 Güvenlik Düzeyinde Aralık	
					En Yüksek	En Düşük
Devlet	Vakıf	-0,7012	,1880123	,001	-1,150472	-,251987
Vakıf	Devlet	0,70123	,1880123	,001	,251987	1,150472

3.4. Sınav Başarı Puanlarının Öğrenim Türüne Göre Farklılık Analizi

Katılımcıların örgün öğrenim veya yaygın öğrenim mezunu olmalarına göre puanlarının testi İki Ana-kütle Aritmetik Ortalamalarının karşılaştırılması t Testi ile yapılmış olup elde edilen sonuçlar Tablo 20 ve Tablo 21’de yer almaktadır. Dört puan türünün ortalamaları ve dağılım ölçüleri ile farklılıkların analizi birlikte değerlendirildiğinde, örgün öğrenim mezunu katılımcıların, yaygın öğrenim mezunlarına göre %1 önem derecesinde istatistiksel olarak daha başarılı oldukları görülmektedir.

Tablo 20. Öğretim Türüne Göre Genel Başarı Puanları Anlamli Farklar

		n	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata
Genel Kültür ve Yetenek Puanı	Örgün	29064	51,985415	10,0836112	,0591478
	Yaygın	22643	47,493675	9,3030621	,0618243
Yabancı Dil Puanı	Örgün	29064	51,346704	11,0470223	,0647989
	Yaygın	22643	48,276852	8,1541077	,0541888
Alan Puanı	Örgün	29064	50,347183	10,1726290	,0596699
	Yaygın	22643	49,642175	9,7035016	,0644854
Genel Başarı Puanı	Örgün	29064	50,632228	8,5109476	,0499229
	Yaygın	22643	49,264714	7,9878039	,0530836

Tablo 21. Öğretim Türüne Göre Anlamli Farklar

	F	p	t	sd	p	Ortalama Farkı	Farkın Standart Hatası	%95 Güvenlik Düzeyinde Fark Aralığı	
								En Düşük	En Yüksek
Genel Kültür ve Genel Yetenek Puanı	244,044	,000	51,976	51705	,000	4,4917392	,0864196	4,3223560	4,6611223
Yabancı Dil Puanı	1264,415	,000	35,036	51705	,000	3,0698519	,0876202	2,8981155	3,2415884
Alan Puanı	55,938	,000	7,978	51705	,000	,7050079	,0883733	,5317953	,8782205
Genel Başarı Puanı	103,425	,000	18,619	51705	,000	1,3675141	,0734465	1,2235583	1,5114699

3.5. Alan Derslerinde Genel Başarı Durumuna İlişkin Değerleme

Bu çalışma kapsamında verilerin analiz edildiği 2021 yılının üç dönemi dışında 2018-2021 yılları arasında yapılan 12 Staja Giriş Sınavında Alan dersleri itibariyle doğru cevap sayıları da incelenmiştir. Bağlı Değerlendirme Sisteminin uygulandığı sınavda, adayların lisans bilgileri ve farklı alanlarda lisans gören ancak 3568 sayılı Kanun'un kabul ettiği şekilde yüksek lisans programlarından mezun olanların bilgileri ayrı bir değerlendirmeye alınmıştır. Bu çerçevede doğru cevap ortalamaları da yıllar itibariyle sunulmuştur.

Alan dersleri içinde yer alan Muhasebe, Hukuk, Ekonomi ve Maliye alanlarındaki son dört yılın doğru cevap ortalamaları incelendiğinde (Tablo 22), özet olarak doğru cevap ortalaması ile ilgili şu sonuçlar dikkat çekmektedir:

- Birer sorudan oluşan Muhasebe Bilgi Sistemleri ile Uluslararası Muhasebe Kuruluşları konuları değerlendirme dışı bırakıldığında, Muhasebe derslerindeki doğru cevap sayısı ortalamalarında en düşük ortalama, 6 sorudan oluşan Muhasebe Standartları (%29,053); en yüksek ortalama, 18 sorudan oluşan Finansal Muhasebe (%41,238)'dir.

- Lisans ve yüksek lisans programlarında yer almadığı; adayların staj süresi içinde uzaktan eğitim programı ile bilgi sahibi oldukları Meslek Hukuku konusu değerlendirme dışı bırakıldığında, Hukuk derslerindeki doğru cevap sayısı ortalamalarında en düşük ortalama, 6 sorudan oluşan Borçlar Hukuku (%31,686); en yüksek ortalama, 6 sorudan oluşan Ticaret Hukuku (%35,590)'dur.
- Ekonomi konularındaki doğru cevap sayısı ortalaması olan %25,600 ile Maliye konularındaki doğru cevap sayısı ortalaması olan %28,966 oranları dikkat çekicidir.

2020 ve 2021 yıllarında yapılan altı dönemdeki sınavlarda bağıl değerlendirme sistemine göre 60 alarak başarılı olan sınav katılımcısının belirtilen soru gruplarında doğru cevap sayıları da Tablo 23'te gösterilmiştir. Genel değerlendirme yapıldığında, sınavlarda 60 alan katılımcının Alan derslerindeki 100 sorudan ortalama 47,17'sini doğru cevapladığı; buna karşılık tüm katılımcı doğru cevap sayısı ortalamasının 37,67 soru olduğu görülmektedir.

Tablo 22. Alan Dersleri Son Dört Yıl Doğru Cevap Oranları Ortalamalarının Dağılımı

Konular	Toplam Soru Sayısı	4 YIL ORTALAMASI	2018-1	2018-2	2018-3	2019-1	2019-2	2019-3	2020-1	2020-2	2020-3	2021-1	2021-2	2021-3
Türkçe	7	42,883	31,60955	42,60284	30,71655	54,07646	44,54925	47,7633	50,17475	41,19069	49,27745	30,40601	44,47989	47,75243
Matematik	8	31,276	29,99812	29,89616	24,25387	41,17673	35,33762	34,98064	42,13249	31,40758	27,55215	22,65334	27,15799	28,76167
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi	5	33,883	33,6893	46,73819	24,41211	29,06947	42,11807	57,74856	20,07233	22,48753	26,03943	25,5287	37,91172	40,77537
Yabancı Dil	10	29,569	25,34333	29,46416	21,9561	25,19519	32,86633	33,91668	29,45538	27,08547	30,2036	44,44734	26,8974	28,00223
Finansal Muhasebe	18	41,238	46,4395	27,90631	25,82506	41,33054	53,46217	41,0449	53,14033	40,57206	50,5854	36,48085	36,58872	41,47997
Muhasebe Standartları	6	29,053	30,99514	18,81443	20,8595	27,35582	21,85576	43,29503	32,25543	24,7185	26,87765	36,03095	26,59067	38,98679
Muhasebe Bilgi Sistemleri	1	44,411	16,09399	18,11916	22,55798	42,23965	14,2661	69,19012	75,24731	74,07824	40,14859	52,02321	78,30459	30,66221
Uluslararası Muhasebe Kuruluşları	1	41,956	45,0449	33,66699	25,97774	29,5023	88,94159	İPTAL	68,90224	15,23983	32,22603	17,6339	26,47764	77,90144
Maliyet Muhasebesi	8	31,225	50,07864	21,18871	21,77843	29,07182	21,83834	33,84924	26,01518	29,84848	27,12084	48,73948	31,22333	33,94392
Mali Tablolara Analizi	8	36,450	33,16597	24,23879	24,3619	33,02792	42,59704	35,70573	40,18854	42,07722	43,13116	32,27825	43,28851	43,34075
Denetim	16	37,750	34,42457	24,20358	27,98335	35,33214	38,55467	42,53026	52,87602	43,57486	41,46708	26,67847	44,43949	40,93165
Ekonomi	6	25,600	21,72483	20,73843	18,9434	25,057	26,61321	26,74819	19,81615	24,77702	32,70586	38,71437	25,40972	25,9486
Maliye	6	28,966	27,24848	24,33669	28,41717	32,35936	30,56561	37,46979	23,43811	30,24089	21,70905	36,16495	26,93559	28,70525
Meslek Hukuku	6	46,688	50,39791	32,95772	26,88553	41,48681	48,15901	38,38433	46,43123	52,65234	51,78716	47,18081	62,60937	61,32134
İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku	6	34,078	34,17935	23,23883	23,03882	49,1646	25,77592	39,516	47,37528	26,9717	37,94471	33,59156	28,52967	39,61541
Vergi Hukuku	6	31,992	32,50435	21,51862	20,91546	32,35543	37,81099	30,66036	42,78091	33,20692	32,01767	28,69946	41,24038	30,18817
Ticaret Hukuku	6	34,590	28,97241	24,31371	24,68134	39,9025	30,24942	55,73205	31,10396	47,83693	38,72577	28,2123	31,15658	34,19073
Borçlar Hukuku	6	31,686	40,92685	27,06785	19,07708	42,9463	37,57073	26,76048	26,77463	20,90877	34,5085	33,80275	37,11683	32,7717

Tablo 23. Sınavda 60 Puan Alan Katılımcı Doğru Cevap Sayısı ve Dönem Doğru Cevap Ortalama Sayısı

Konular	Soru Sayısı	2020/1		2020/2		2020/3		2021/1		2021/2		2021/3	
		Doğru cevap sayısı	Katılımcı ortalama doğru cevap sayısı	Doğru cevap sayısı	Katılımcı ortalama doğru cevap sayısı	Doğru cevap sayısı	Katılımcı ortalama doğru cevap sayısı	Doğru cevap sayısı	Katılımcı ortalama doğru cevap sayısı	Doğru cevap sayısı	Katılımcı ortalama doğru cevap sayısı	Doğru cevap sayısı	Katılımcı ortalama doğru cevap sayısı
Genel Kültür/Yetenek	20	9	7	7	6	9	7	7	5	4	7	14	8
Yabancı Dil	10	6	3	6	3	5	3	2	4	0	3	9	3
Alan Bilgisi	100	50	42	45	36	48	34	45	35	50	39	45	40

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Mali müşavirlik mesleğinin hızla danışmanlık ve denetim mesleğine dönüştüğü; entelektüel bilginin önemli hale geldiği, işletmelere bilgi ve yetkinliklerle değer sunmanın zorunluluk hale geldiği dikkate alındığında, lisans programlarında verilen derslerin, konuların gözden geçirilmesi gerektiği görülmektedir.

Mali müşavirlik mesleği, defter tutma ve beyanname doldurmadan çıkarak aklın, bilginin daha öne çıktığı yetkinlikleri zorunlu kılmakta; uluslararası meslek örgütleri ve üye kuruluşlar, söz konusu yetkinliklerin kazandırılması için eğitim kurumlarıyla, mesleki eğitim birimleriyle çalışmalar yapmaktadırlar.

Bu çerçevede, Staja Giriş Sınavı sonuçlarına ilişkin verinin analizi sonucu elde edilen bulgular, önemli noktalara dikkat çekmektedir. Sınavda genel başarı düzeyi, bağıl değerlendirme sistemi ile genel başarıyı dikkate alsa da, puanlar, mezunların bilgi ve yetkinlik düzeylerinin düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum sadece muhasebe konuları için değil, hukuk, genel kültür ve yetenek, yabancı dil alanlarında da aynıdır.

Yükseköğretim kurumlarının, buradaki önerileri sadece mali müşavir yetiştirme odaklı düşünmemeleri gerektiği gerçeği göz önünde bulundurulmalıdır. İş dünyası, muhasebe, finans, hukuk, ekonomi, maliye, hatta veri analitiği ve yönetimi gibi konularda yetkinliklere sahip mezunlar aramaktadır. İşletmelerde bu talebin her geçen gün arttığı; talebin karşılanamadığı da meslek mensupları tarafından dile getirilmektedir.

Günün koşullarına, iş dünyasının ihtiyaçlarına ve geleceğin iş yapma biçimine uygun olarak lisans programlarının gözden geçirilmesi; yurt dışında da iş yapma bilgi, beceri ve yetkinliğe sahip iş gücü yetiştirilmesi, Türkiye'nin güçlü ülke ekonomileri arasında yer almasına ortam hazırlayacaktır.

KAYNAKÇA

<https://www.tesmer.org.tr/?p=1457>.

https://www.turmob.org.tr/Arsiv/FCKEditor/userfiles/file/3568%20SAYILI%20YASA/3568Say%C4%B1liYasa_14_11_2018.pdf.